

Vlaanderen ondersteunt de 'S' van UNESCO Internationaal Centrum te Oostende

door Dr. Rudy HERMAN¹

In 1998 sloot Vlaanderen een algemeen samenwerkingsakkoord af met de UNESCO ('United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation'). Dit was een primeur: Vlaanderen was de eerste regionale overheid binnen de multilaterale organisatie waarmee een dergelijke formele verbintenis werd aange-

gaan. Een jaar later werd het akkoord in praktijk gebracht door de toenmalige Administratie Wetenschap en Innovatie van de Vlaamse Gemeenschap (momenteel het nieuwe beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie of EWI) en met de oprichting van het Vlaams UNESCO Wetenschappen Trustfonds, ter ondersteuning van UNESCO activiteiten in het domein van de wetenschappen. Dit fonds is internationaal gekend als het FUST: 'Flanders UNESCO Science Trustfund'. Met het FUST werd Vlaanderen een structurele partner in het uitbouwen van netwerkins- en onderzoeksactiviteiten in UNESCO's prioritaire domeinen van 'Water' en 'Oceaanwetenschappen'. Het FUST stimuleert de uitbouw van een wereldwijd oceaan-data- en informatienetwerk.

Zeeën en oceanen oefenden van oudsher een grote aantrekkingskracht uit op de mens. Een toenemend aantal mensen zoekt de kustgebieden op en blijft er om er in hun levensonderhoud te voorzien. Momenteel leeft nagenoeg 65% van de wereldbevolking aan of in de nabijheid van de kust. Zeker in ontwikkelingslanden zijn zij voor hun voedselvoorziening grotendeels aangewezen op de zee. Daarnaast zorgen de exponentieel stijgende menselijke activiteiten voor een toenemende druk op de natuurlijke rijkdommen langs de kustgebieden en in de aanpalende diepere zeeën (figuur 1).

FIGUUR 1 – Wereldwijd neemt de druk op kustgebieden door menselijke activiteiten enorm toe. Kleine kustdorpjes groeiden in 25 jaar uit tot een stadsagglomeratie in de baai van Carthagena, Colombia.
©Rudy Herman

Doordacht omspringen met de zee

Kan de voedselproductie op land nog worden opgedreven, voor de voedselrijkdommen van de zee is dit niet zo evident. Het is meer dan raadzaam om op een doordachte manier met deze voedselbronnen om te springen. Dit gebeurt bij voorkeur binnen een gestructureerd kader op basis van grensoverschrijdende afspraken. Meerdere multilaterale organisaties vervullen een belangrijke coördinerende rol bij het waken over de duurzame toekomst van onze natuurlijke hulpbronnen uit de zee.

De Intergouvernementele Oceanografische Commissie (IOC) van UNESCO richt zich in hoofdzaak op het coördineren van het onderzoek van zeeën en oceanen. Dit is complementair met de opdrachten van andere multilaterale organisaties. UNEP (*United Nations Environment Programme*) richt zich in hoofdzaak op het landmilieu en deels op de kustgebieden, terwijl het FAO (*Food and Agriculture Organization*) het beheer van natuurlijke rijkdommen (o.m. de visserij) behartigt.

Een prioriteit van de IOC is het aanmoedigen en het helpen uitbouwen van een *integraal kustzonebeheer* in de ontwikkelingslanden. Hiertoe is de opbouw van een goed functionerend netwerk van gegevens- en informatieverstrekking in samenspraak met lokale en regionale belanghebbenden van belang. Dit is de kernactiviteit van een van de grote IOC-programma's: het IODE of *International Oceanographic Data and Information Exchange*. IODE draagt in belangrijke mate bij tot het verbreden van de globale kennis

van de zeeën en oceanen. Ook draagt het programma – in nauwe samenwerking met de Wereld Meteorologische Organisatie (WMO) – bij tot het creëren van internationale standaarden en protocols en verzekert de vrije en open toegang tot oceaangegevens en –informatie. Ten slotte biedt het een instrumentarium voor het ondersteunen van het gegevensbeheer voor regionale en grote internationale programma's, waardoor de Lidstaten toegang krijgen tot een wereldwijd netwerk van gegevensbanken.

Vlaanderen steunt IODE

Vlaanderen opteerde ervoor om via het FUST het IODE programma te ondersteunen (in de fase 2003-2007 met 4,15 miljoen USD, destijds ± € 3,32 miljoen) met specifieke aandacht voor het *Ocean Data and Information Network* (ODIN). Dit activiteitenpakket bevordert een nauwe samenwerking tussen twee belangrijke IOC-programma's: het *Integrated Coastal Area Management* en het operationele *Global Ocean Observation System*.

Het UNESCO/IOC-secretariaat zorgde er bij de start van de *Ocean Data and Information Networks* voor om van alle betrokken Lidstaten het nodige engagement te bekomen zowel inzake personeel als infrastructuur van de datacentra. Tezelfdertijd verzekerde het IOC de vereiste capaciteitsopbouw bij de Lidstaten door training *on the job* te organiseren. Hierbij is de inbreng vanuit Vlaanderen cruciaal, mede omdat sinds april 2005 het UNESCO/IOC project office voor IODE haar activiteiten in Oostende opstartte. Sinds de oprichting van dit UNESCO expertisecentrum genoten al 800 experts uit 97 IOC-lidstaten een gespecialiseerde opleiding. Een vormig opgeleide experts zijn cruciaal bij het uitbouwen van datanetwerken volgens de internationale opgelegde standaarden. Naar analogie met de succesvolle ontwikkeling van ODINAFRICA als pilootnetwerk, gevolgd door ODINCARSA, resulteerden deze *on the job* trainingen in een versnelde opstart en ontwikkeling van nieuwe ODIN's wereldwijd. Momenteel zijn er al zes ODIN-netwerken uitgebouwd en operationeel (figuur 2). Het Europese SeaDataNet (met het IODE project office als partner) dat bestaat uit 49 datacentra uit 36 landen werkt nauw samen met de ODIN's.

Een belangrijke opdracht van IODE is het leveren van gerichte informatie en producten voor andere IOC-programma's. Terzelfder tijd worden deze informatie- en gegevensstromen gestroomlijnd met

de activiteiten binnen andere IOC-programma's en afgestemd op gegevensstromen van andere organisaties, zoals WMO en UNEP. Deze integratie leidt tot gezamenlijke activiteiten en producten. Dit kan het best worden geïllustreerd met een paar voorbeelden.

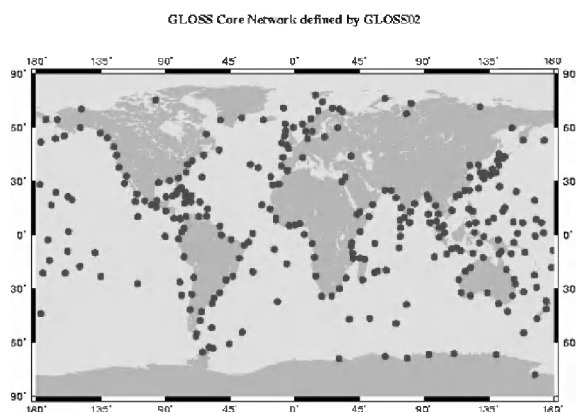
FIGUUR 2 – De ODIN-netten omvatten nagenoeg alle IOC-lidstaten. Het Europese SeaDataNet is niet opgenomen.

Duidelijke voordelen

Met de structurele ondersteuning vanuit het FUST kon het IOC voor het eerst een uniform *Ocean Data and Information Network* uitbouwen op de schaal van een continent: ODINAFRICA. Het oprichten of het versterken van regionale centra met betrekking tot informatie- en gegevensbeheer ten behoeve van een geïntegreerd kustzonebeheer kreeg hierin een hoge prioriteit. Met ODINAFRICA als ODIN-pilootnetwerk werden een aantal noden en prioriteiten ingevuld die de Afrikaanse Lidstaten naar UNESCO hadden kenbaar gemaakt.

Vóór 1999 waren er in Afrika amper vier functionerende meetstations die gegevens aanleverden voor het *Global Sea-Level Observing System* (GLOSS). Vandaag omvat GLOSS een 300-tal meetstations die de evolutie van het zeepeil zowel regionaal als op wereldschaal volgen (figuur 3). Met ODINAFRICA is ook Afrika nu prominent aanwezig op de GLOSS-wereldkaart. Er is een Pan-Afrikaans kustwaarnemingssysteem uitgebouwd op basis van een netwerk van een 30-tal getijdenmeters. Tijdens de tsunami-ramp van 26 december 2004 waarschuwde het datacentrum van de Seychellen heel snel de ODINAFRICA-datacentra aan de Afrikaanse oostkust. In Kenia waarschuwde de minister van milieu via de televisie voor het nakende gevaar. Een uur later waren alle stranden ontruimd en waren de kleine vissersbootjes zo goed mogelijk in veiligheid gebracht. In Kenia en Tanzania vielen geen slachtoffers.

fers, in tegenstelling tot Eritrea, waar vele doden te betreuren waren.

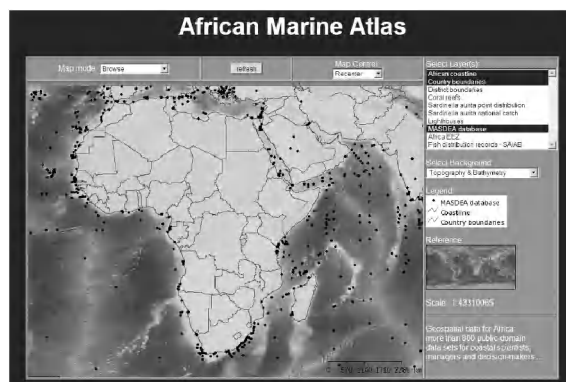

FIGUUR 3 – Het wereldwijd GLOSS-netwerk omvat ruim 300 meetstations die continue veranderingen van het zeepeil opvolgen.

Uit het mondiale netwerk kan heel wat informatie worden gehaald voor lokaal en regionaal gebruik. Daaruit kan een verscheidenheid aan producten en diensten resulteren. Door het koppelen van een doorgedreven *on the job* training, het aanleveren van up-to-date materiaal en een voldoende operationele ondersteuning is ODINAFRICA erin geslaagd een Pan-Afrikaanse netwerking te verzekeren. Het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ²), met een EWI Innovatie vertegenwoordiger in de raad van bestuur, speelde hierbij een belangrijke ondersteunende rol. Voor 2007 voorziet EWI € 1,075 miljoen subsidies aan het VLIZ. Vooral bij de ontwikkeling van de databanktechnologie en de softwareontwikkeling voor het kanaliseren en bewaken van deze enorme gegevensstromen.

Een voorbeeld hiervan is de *African Marine Atlas* (AMA), een interactieve internettoepassing waarbij men meerdere informatielagen op elkaar kan visualiseren. AMA kan deze gelaagde informatie zowel op lokaal als op continent niveau aanbieden. Zo is de ligging van alle meetpunten in de *Marine Species Database for Eastern Africa* in kaart gebracht (figuur 4).

MASDEA werd met medewerking van het VLIZ opgestart en is nu een volwaardige ODINAFRICA-activiteit.³

FIGUUR 4 – Overzicht van het aantal locaties waarvan gegevens in de MASDEA-databank zijn opgenomen.

Door deze geïntegreerde benadering helpt ODINAFRICA bij het onderbouwen van een duurzame bescherming van Afrikaanse kustgebieden en het mariene milieu. Ook vult het een deel in van het Milieu-initiatief van de *New Partnership for Africa's Development* (NEPAD) ambities, met betrekking tot het luik *Marine and coastal resources*. Dankzij de integratie in NEPAD zijn alle belanghebbenden bij het mariene milieu effectief betrokken, inclusief de private sector, beleidsmakers, onderwijssector enz. Met FUST als onderdeel van het EWI *Science Sharing* programma draagt Vlaanderen in samenwerking met UNESCO zo in belangrijke mate bij – voor 2007 met € 1,437 miljoen – tot de uitwerking van een duurzaam beleid van de kustgebieden in Afrika.

Noten

- 1 Team Beleidsondersteuning en Academisch Beleid, Administratie Economie, Wetenschap en Innovatie, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.
- 2 <http://www.vliz.be> – zie ook elders in dit nummer: p. 37.
- 3 <http://www.vliz.be/vmcddata/Masdea>.

